

ნაზი ბარათაშვილი

ქუთაისის უნივერსიტეტის დოქტორანტი

ზაზა ფარსენაძე

ქუთაისის უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საგადასახადო პოლიტიკის და საქსპორტო პოტენციალის ამაღლების გზები, როგორც ეკონომიკის მდგრადი განვითარების საფუძველი

ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდებარეობა და ხელისუფლების მიერ შემუშავებული ეკონომიკური პოლიტიკა მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისა და გაძლიერების საკითხში. ყველა ქვეყანა დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან ცდილობს შეიმუშაოს ეკონომიკური განვითარების ისეთი მოდელი, რომელიც შეძლებს სწრაფად განავითაროს ეკონომიკა და უზრუნველყოს საზოგადოების კეთილდღეობის ზრდა. [6]

საქართველოს ეკონომიკის სწრაფი განვითარება და სიღარიბის დამლევა მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული ექსპორტზე ორიენტირებული სავაჭრო პოლიტიკის სტიმულირებაზე და ასევე, სახელმწიფოს მიერ გატარებულ საგადასახადო პოლიტიკასა და საგადასახადო სისტემის ქმედითუნარიანობაზე. სწორი საგადასახადო პოლიტიკა ქვეყნის ეკონომიკის შემდგომი სტაბილური განვითარების აუცილებელი წინაპირობაა. მასზეა დამოკიდებული ზოგადად სხელმწიფოებრივი ინტერესებისა და მეწარმეების კომერციული ინტერესების ჰარმონიზაცია. ძლიერი ქვეყანა ნიშნავს ქვეყნის დიდ საექსპორტო შესაძლებლობებს, რომელიც უნდა დაეფუძნოს უახლოეს ტექნოლოგიურ მიღწევებს, რაც კონკურენციულ ბრძოლაში არის წარმატების საწინდარი. აქედან გამომდინარე, მთავარი ამოცანაა ექსპორტისა და იმპორტის ოპტიმიზაცია და შინაგანი და გარე ბაზრების ჰარმონიზაცია.

საქართველოს წინაშე მდგარი ეკონომიკური ამოცანებისა და გამოწვევების გათვალისწინებით, ქვეყნის საგადასახადო პოლიტიკის მთავარ მიმართულებებად უნდა იქცეს ეკონომიკური სტაბილურობისა და ეკონომიკის პრიორიტეტული სფეროების სტიმულირება. სავაჭრო პოლიტიკა კი უნდა წარმოადგენდეს ეკონომიკური პოლიტიკის მნიშვნელოვან ელემენტს.

„საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით“ გათვალისწინებული საკანონმდებლო და ინსტიტუციური დაახლოება, ითვალისწინებს ბიზნესსაქმიანობის შესაბამისობას ევროკავშირის მოთხოვნებთან და ნორმებთან. გამომდინარე აქედან, სახელმწიფო უზრუნველყოფს ბიზნესსექტორის ინფორმირებულობას შეთანხმების ფარგლებში განსახორციელებელ ღონისძიებებთან და ასევე, ევროკავშირის სხვა მოთხოვნებთან დაკავშირებით. ამასთან, სახელმწიფო შეიმუშავებს ეფექტიან მექანიზმებს ბიზნესის, განსაკუთრებით კი მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად, რეგულირებასთან შესაბამისობის ხარჯების შემცირებისა და მათი კონკურენტუნარიანობის ზრდის მიზნით.

ხელსაყრელი სამეწარმეო და საინვესტიციო გარემო მნიშვნელოვნად მოქმედებს მწარმოებლურობაზე და პირდაპირ ზეგავლენას ახდენს კერძო სექტორში რესურსების ეფექტიან განაწილებაზე. მძაფრი გლობალური კონკურენციის და დინამიკური ეკონომიკური პროცესების გამო სწრაფად იცვლება ბიზნესის მოთხოვნები, შესაბამისად, აუცილებელი ხდება სამეწარმეო და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესებაზე მუდმივი ზრუნვა და საგადასახადო სისტემის ეფექტურობა. [4]

ბიზნესის დაწყებისა და წარმოებისთვის, ყველა ადამიანს უნდა ჰქონდეს თანაბარი შესაძლებლობა და სახელმწიფო უნდა იყოს საკუთრების უფლების დაცვის მთავარი გარანტი საექსპორტო და საკანონმდებლო ინიციატივების შემუშავებით. საქართველოს მთავრობამ უნდა უზრუნველყოს რეფორმების ეფექტიანი განხორციელება, რაც, თავის მხრივ, ხელს შეუწყობს კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, ინკლუზიურ ეკონომიკურ ზრდას. კერძო სექტორისა და უცხოური ინვესტიციების მოსაზიდად, ბიზნესის დაწყებისა და განვითარებისათვის მიმზიდველი და სტაბილური გარემოს შექმნა კი უნდა უზრუნველყოს ქვეყნის საექსპორტო პოტენციალის გაზრდამ და ეფექტურმა საგადასახადო პოლიტიკამ.

ეკონომიკის მდგრადი განვითარება განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ჩვენი ქვეყნის განვითარებისათვის და ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიმართულებად გვესახება. ეკონომიკის მიზანია საზოგადოების კეთილდღეობის ამაღლება, რომელიც ეფუძნება ექსპორტისა და მსხვილი ინვესტიციების სტიმულირებას და მის მიღწევაში ეფექტური საგადასახადო პოლიტიკის განხორციელებას.

ქვეყნის მოკლე და გრძელვადიანი ამოცანების რეალიზებისას, უნდა განხორციელდეს ისეთი საგადასახადო პოლიტიკა, რომელიც ერთდროულად უპასუხებს სახელმწიფოს წინაშე არსებულ გამოწვევებს და იმავედროულად მნიშვნელოვან ყურადღებას დაუთმობს მომავალი თაობებისათვის სტაბილური და მდგრადი ეკონომიკური გარემოს შენარჩუნებას. მდგრადი განვითარება რომელიც უნდა იყოს ეკონომიკურად ხელსაყრელი, სოციალურად სამართლიანი და გარემოსათვის დამზოგავი. ეს სამი საყრდენი ვერ იქნება ეფექტური, თუ ისინი განიხილება, როგორც კონკურენტი პროგრამები.

გლობალური ეკონომიკური კრიზისის შემდეგ, აქციზის გადასახადის გაზრდის გადაწყვეტილება, საქართველოს წინაშე არსებული გამოწვევებით აიხსნება. აღნიშნული გამოწვევებში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საშიშროებას თამბაქო წარმოადგენს. მას უარყოფითი გავლენა აქვს სოციალურ და ეკონომიკურ კეთილდღეობასა და გარემოზე.

საქართველოში, მსოფლიოს სხვა ქვეყნების მსგავსად, იმპორტირებული და ადგილობრივი წარმოების თამბაქო აქციზით იბეგრება. საბიუჯეტო დეფიციტის პირობებში, მთავრობამ საგადასახადო შემოსავლების ალტერნატიული წყაროების მოზიდვის მიზნით, გადასახადის წნეხის გათანაბრება გადაწყვიტა. შესაბამისად, შეირჩა ქონებისა და აქციზის გადასახადები, რადგან მათზე პრეზიდენტის მიერ ინიცირებული ეკონომიკური თავისუფლების აქტი არ ვრცელდებოდა. [1]

აქციზიდან საგადასახადო შემოსავლების მატებას აქციზის გაზრდილი განაკვეთები განაპირობებს, რომელმაც 2013 წლიდან დღემდე მრავალი ცვლილება განიცადა.

ცხრილი 1.

აქციზის განაკვეთები თამბაქოს ნაწარმზე

აქციზის ცვლილება თამბაქოს ნაწარმზე						
თამბაქოს პროდუქტები	დასაბეგრი ერთეული	2013	2014	2015	2016	2017
ფილტრიანი სიგარეტი	20 ლერი	0.75	0.75	0.9	1.1	1.7
უფილტრო სიგარეტი	20 ლერი	0.2	0.2	0.25	0.3	0.6
სიგარეტი	1 ლერი	0.9	0.9	0.9	1.3	1.9
სიგარელები	1 ლერი	1	1	1	1.5	2.2

თამბაქო	1 კგ	20	20	20	25	35
სალეჭი ან საყნოსი თამბაქო	1 კგ	20	20	20	25	35
დანარჩენი	1 კგ	20	20	20	25	35

წყარო: საქართველოს საგადასახადო კოდექსი

როგორც ცხრილიდან ირკვევა 2013 წლიდან თამბაქოს პროდუქტებზე, როგორც ფილტრიან ისე უფილტრო სიგარეტზე აქციზის გადასახადი გაიზარდა და დასაბეგრი ბაზა გაფართოვდა. (20 ლერი) ადგილობრივი წარმოების და იმპორტირებულ ფილტრიან სიგარეტზე აქციზი გაიზარდა 60 თეთრიდან 75 თეთრამდე, ხოლო უფილტრო სიგარეტზე აქციზის არსებული განაკვეთი - 15 თეთრიდან 20 თეთრამდე.

2015 წლის 1 ივლისიდან საგადასახადო კოდექსში შეტანილი ცვლილების თანახმად თამბაქოს ნაწარმზე ფილტრიან და უფილტრო სიგარეტზე) ახალი სახეობის ადვალური გადასახადი დაწესდა. ერთი კოლოფი სიგარეტისთვის 5%-ით განისაზღვრა, თუმცა ერთ წელიწადში გაორმაგდა და 10%-ი შეადგენა.

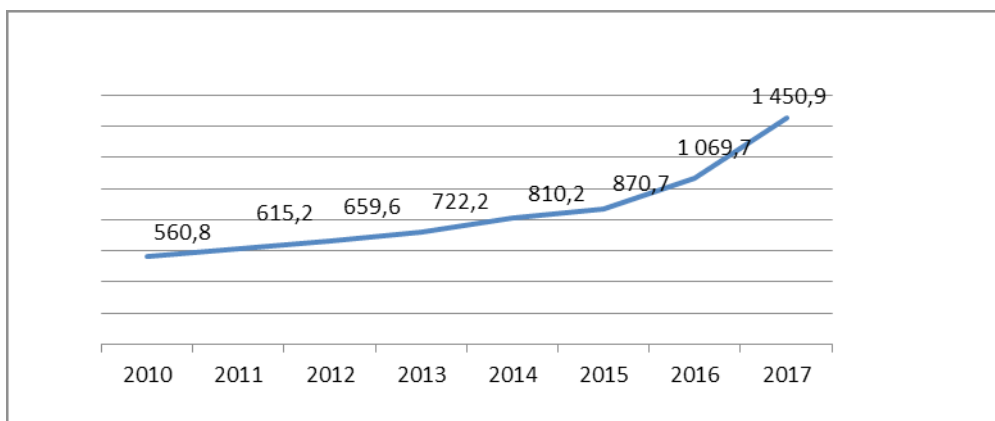
2016 წლის 1-ლი იანვრიდან სააქციზო განაკვეთი ფილტრიან სიგარეტზე (20 ლერი) 0,20 ლარით გაიზარდა და 1,10 ლარი შეადგინა, ხოლო უფილტრო სიგარეტზე (20 ლერი) - 0,05 თეთრით და 0,30 ლარი შეადგინა. გარდა ამისა, 5-დან 10%-მდე გაიზარდა პროპორციული განაკვეთი ფილტრიანი და უფილტრო სიგარეტის (20 ლერი) აქციზზე.

2017 წლის პირველი იანვრიდან აქციზი უფილტრო სიგარეტზე 30 თეთრით გაიზარდა, ხოლო ფილტრიან სიგარეტზე 60 თეთრით და 1.7 ლარი შეადგინა. 60 თეთრით გაიზარდა აქციზი სიგარეტზე, ხოლო სიგარეტებზე აქციზის ზრდამ 70 თეთრი შეადგინა.

აქციზის გაზრდილი განაკვეთები განაპირობებს აქციზიდან საგადასახადო შემოსავლების ზრდას.

ნახაზი 1.

აქციზის გადასახადიდან მიღებული შემოსავლები (მლნ.ლარი)

წყარო: საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს და საქსტატის მონაცემები.

როგორც ნახაზიდან ირკვევა, აქციზის გადასახადით მიღებული შემოსავალი, 2017 წელს 2016 წელთან შედარებით გაზრდილია 381,2 მლნ. ლარით (74%-ით). აქედან, 2017 წლის იანვარ-ივნისის მონაცემებით, მხოლოდ თამბაქოს აქციზიდან 39 მლნ. ლარით მეტი შემოსავალი იქნა მოხილიზებული სახელმწიფო ბიუჯეტში.

ქვეყანაში გადასახადის გაზრდის მიზანი იყო თამბაქოზე კონტროლის ღონისძიებების გამკაცრება, შედეგად ქვეყანაში მწველთა რაოდენობის შემცირება და ევროკავშირის კანონმდებლობასთან დაახლოება. თუმცა, თუ გადავხედავთ რა შედეგები მივიღეთ აქციზის გადასახადის ზრდით დავრწმუნდებით, რომ თამბაქოს მომხმარებელთა რაოდენობის შემცირების იდეით განხორციელებულმა პოლიტიკამ სულ სხვა შედეგები მოიტანა.

ცხრილი 2.

საქართველოს ექსპორტ-იმპორტი თამბაქოს სასაქონლო პოზიციების მიხედვით
(ათასი აშშ დოლარი)

დასახელება	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ექსპორტი							
თამბაქოს ნედლეული; თამბაქოს ნარჩენები	0.3	174.6	-	16.0	15.7	27.2	178.9
სიგარები, სიგარეტები და სიგარეტები თამბაქოს ან მისი შემცვლელისაგან	8.4	5.1	96.2	1.623.9	7.150.2	10.391.6	42.328.8
სამრეწველო დამზადების სხვა თამბაქო და თამბაქოს სამრეწველო შემცვლელები	0.1	-	0.9	0.8	97.3	2.165.7	4.525.5
იმპორტი							
თამბაქოს ნედლეული; თამბაქოს ნარჩენები	5.195.7	5.933.6	5.790.3	2.801.4	2.551.7	1.626.2	4.321.0
სიგარები, სიგარეტები და სიგარეტები თამბაქოს ან მისი შემცვლელისაგან	86.742.7	90.577.0	95.718.1	115.474.2	103.585.3	102.143.2	102.564.2
სამრეწველო დამზადების სხვა თამბაქო და თამბაქოს სამრეწველო შემცვლელები	13.881.4	13.381.7	10.163.5	7.030.4	3.002.0	3.827.4	6.505.7

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge

მონაცემებიდან ჩანს, რომ აქციზის განაკვეთების ზრდის პარალელურად ქვეყანაში გაზრდილია წარმოებული და მოხმარებული თამბაქოს პროდუქცია. თამბაქოს ექსპორტ-იმპორტი სასაქონლო

პოზიციების მიხედვით მთელ ამ პერიოდზე ზრდის ტენდენციით ხასიათდება. ასევე, მაღალი ზრდის ტენდენციით ხასიათდება იმპორტირებული თამბაქოს წილი, რომელიც მნიშვნელოვნად მეტია ექსპორტზე.

ჩატარებული ანალიზი და საერთაშორისო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ სიგარეტზე გადასახადების ზრდა ქვეყანაში მწვეველთა რაოდენობის შემცირებას არ იწვევს ან მინიმალურ ზეგავლენას ახდენს. სიგარეტი ფასის მიმართ არალერევანტური პროდუქტია და მისი გაძვირება, მოხმარების შემცირებას არ იწვევს, როგორც ეს სხვა პროდუქციის შემთხვევაში ხდება. მწვეველი, რომელსაც გაძვირებული სიგარეტის შეძენა ურთულდება, უფრო ცუდი ხარისხის თამბაქოს მოხმარებაზე გადადის. [3]

გამომდინარე აქედან, თამბაქოს კონტროლი არის მდგრადი განვითარების ერთ-ერთი საწინდარი იგი: შეამცირებს ჯანდაცვის ხარჯებს; გადაარჩენს ადამიანების სიცოცხლეს; გააძლიერებს ეკონომიკურ ზრდას; შეამცირებს სიღარიბეს; ხელს შეუწყობს თანასწორობას; გაზრდის შემოსავალს სახელმწიფოსთვის და დაიცავს გარემოს.

ჩვენი აზრით, საგადასახადო სისტემის სრულყოფისა და საგადასახადო შემოსავლების გაზრდის ღონისძიებათა სისტემის შემუშავებისას საჭიროა განისაზღვროს, თუ რამდენად ეფექტიანად შეიძლება გაიზარდოს გადასახადის განაკვეთები და შემოსავლები არსებული სისტემის პირობებში მოცემულ პროდუქციაზე, რადაგანაც ანალიზიდან ჩანს, რომ აქციზის გაზრდა არ იწვევს მწვეველთა რაოდენობის შემცირებას.

თანამედროვე პირობებში საგადასახადო პოლიტიკა უნდა იყოს ადეკვატური გლობალური გამოწვევებისთვის და მნიშვნელოვანი როლი უნდა ითამაშოს იმპორტის ჩანაცვლების განვითარებაში, რაც ხელს შეუწყობს შიდა ინდუსტრიის ზრდის ხელსაყრელ პირობებს და გაზრდის საინვესტიციო მიმზიდველობას, რადგანაც, ქვეყნის ფინანსური უსაფრთხოება პირდაპირ დამოკიდებულია საგადასახადო რეგულირების სისტემის გადასახადებისა და მოქნილობის სტაბილურობასთან. საგადასახადო პოლიტიკის მეთოდებისა და ინსტრუმენტების შერჩევას, მიზანშეწონილია, გამოყენებული იქნას ის ფაქტორები, რომელიც არ გამოიწვევს მაკროეკონომიკურ დესტაბილიზაციას.

ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა კი, ქვეყნის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ამოცანას უნდა წარმოადგენდეს, ამ მიმართულებით კვლავ ქმედითი ნაბიჯებია გადასადგმელი. შესაძლებელი იქნება ერთიანი მძლავრი ეკონომიკური სისტემების შექმნა, რაც ეკონომიკის განვითარებასთან ერთად გააუმჯობესებს მოსახლეობის სოციალური მდგომარეობას.

საგადასახადო სისტემისა და საგადასახადო პოლიტიკის სრულყოფისათვის მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია დაბეგვრის პრინციპების მკაცრად დაცვა. კერძოდ: გადასახადების გადამხდელთათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, გადასახადების ამოღების ხარჯების შემცირება, ოპტიმალური საგადასახადო განაკვეთების დადგენა და გადასახადებით დაბეგვრის სისტემის რაციონალიზაცია. სახელმწიფომ მხარი უნდა დაუჭიროს ინვესტიციებს ახალი პროდუქციის შექმნაზე.

ქვეყნის ეკონომიკის მდგრადი განვითარებისათვის ასევე, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია ექსპორტის ხელშეწყობისა და სტიმულირების პოლიტიკა, რომელიც ეკონომიკური განვითარების ყველაზე დაჩქარებულ საშუალებად არის აღიარებული. საწარმოთა საექსპორტო საქმიანობის სტიმულირების სისტემა პრაქტიკულად გამოიყენება თითქმის ყველა ქვეყანაში, რაც დამოკიდებულია ექსპორტის ხასიათსა და სტრუქტურაზე. ამდენად, სახელმწიფო დაინტერესებული უნდა იყოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვაში ექსპორტის წილის ზრდით.

ცხრილი 3.

საქართველოს საგარეო ვაჭრობის დინამიკა 2014-2017 წლებში (მლნ. აშშ. დოლარი)

საქართველოს საგარეო ვაჭრობის დინამიკა				
წლები	2014	2015	2016	2017
საგარეო ვაჭრობა	11462.0	9505.0	9407.7	10674.7
საქონლის რეგისტრირებული ექსპორტი (FOB)	2861.0	2204.7	2112.9	2735.5
საქონლის რეგისტრირებული იმპორტი (GIF)	8601.8	7300.3	7294.0	7939.2
საღდო	-5740.8	-5095.6	-5181.1	-5203.7

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge

მოცემული მონაცემებიდან ჩანს, რომ 2014-2017 წლებში მუდმივი უარყოფითი სავაჭრო საღდო შეინიშნება. ბოლო წლების დინამიკა გვიჩვენებს, რომ 2014 წლის მონაცემებთან შედარებით ექსპორტი შემცირებულია, ეს შემცირება მიმდინარეობს ექსპორტში მნიშვნელოვანი სტრუქტურული ცვლილებების ფონზე და ექსპორტის რაოდენობრივი შემცირებაზე, რაც საქართველოს საგარეო სავაჭრო პოტენციალის დაქვეითებაზე მიგვანიშნებს.

რაც შეეხება საქართველოს ქვეყნების ჯგუფების მიხედვით საექსპორტო სტატისტიკას, 2017 წლის იანვრის მონაცემებით ქვეყნების ჯგუფების წილი საქართველოს მთლიან ექსპორტში ასე გამოიყურება. ევროკავშირის ქვეყნები -30% ; დსთ-ს ქვეყნები - 37% ; სხვა დანარჩენი - 33%;

ქართული ექსპორტის უმთავრეს პრობლემას საექსპორტო პროდუქციის მცირე რაოდენობა წარმოადგენს, რაც ქვეყნის ეკონომიკის დაბალ ინოვაციურობაზე მიანიშნებს. აღნიშნული საკითხი დადასტურებულია სხვადასხვა საერთაშორისო კვლევებით და ინდექსებით. ამიტომ საჭიროა პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმა, კერძოდ, იმ პროდუქციის ანალიზი, რომელიც იწარმოება შიგა ბაზრისთვის, მაგრამ არ ხდება მისი ექსპორტირება. [5]

მართალია, საქართველო ახორციელებს საექსპორტო საქმიანობას და მეტნაკლებად მიაღწია წარმატებას ახალი საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიკაციის საკითხში, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ქვეყანას რეალურად სჭირდება წარმოებული საექსპორტო პროდუქციის გაფართოება. ამისათვის, კი საჭიროა ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპების მიღწევა და უარყოფითი სავაჭრო საღდოს შემცირება, რაც პირველ რიგში მოითხოვს ექსპორტის ზრდის ხელისშემშლელი პირობების აღმოფხვრას და საექსპორტო პოტენციალის გაზრდის ძირითადი მიმართულებების განისაზღვრას, როგორცაა: საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის ამაღლება და ფართო პროფილის პროდუქციის ექსპორტზე გატანა.

ეკონომიკის მდგრად განვითარებაში ბიზნესის როლი განუსაზღვრელია და მის გასაუმჯობესებლად სახელმწიფოს მიერ უნდა გადაიდგას ქმედითი ნაბიჯები. ინოვაციური და უფრო პროდუქტიული ფირმების განვითარება, მისი სწრაფად ზრდისთვის ხელსაყრელი გარემოს შექმნა, წარმოადგენს ქვეყნის წინსვლასთან დაკავშირებულ მიზნების ერთ-ერთ მამოძრავებელ ძალას.

ექსპორტის ხელშეწყობის კუთხით „სტრატეგია 2020“-ის მიერ გამოცხადებული პრიორიტეტებია: სავაჭრო ბარიერების მოხსნა, საერთო საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესება (მაგალითად, სატრანსპორტო და ლოგისტიკური ქსელის გაუმჯობესება) და საექსპორტო ბაზრების შესახებ ინფორმაციის მიწოდება. ექსპორტის სტიმულირების პოლიტიკა თანხვედრაში

უნდა იყოს საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესებასთან, რაც მიიღწევა ფინანსური სისტემის გაუმჯობესებით, საგადასახადო და საბაჟო საქმიანობის გამარტივებით. [2]

ჩვენი აზრით, ექსპორტის განვითარების მიმართულებით, საჭიროა განხორციელდეს საექსპორტო პოტენციალის მქონე კომპანიების მხარდაჭერა. კერძოდ, ექსპორტიორთა პროდუქციის დაკრედიტება და დაზღვევა; ექსპორტიორების მიერ გაწეული რისკების დაზღვევა, რაც შესაძლებელია განხორციელდეს სახელმწიფოს მიერ სპეციალურად შექმნილი სადაზღვევო ფონდის საშუალებით; საჭიროა საექსპორტო პროდუქციის კონკურენტუნარიანობის ანალიზის ჩატარება და შესაბამისი რეკომენდაციების შემუშავება; საექსპორტო შესაძლებლობების გაფართოებისათვის უნდა დაჩქარდეს საერთაშორისო სტანდარტების დამკვიდრება; ჯანსაღი კონკურენციისა და ხარისხის ეროვნული ინფრასტრუქტურის შექმნა.

ისეთი მექანიზმების და საშუალებების შექმნა, რომლებიც უზრუნველყოფენ გადასახადების, სესხების, ტარიფების, იმპორტის გადასახადების, სახელმწიფო მხარდაჭერისა და დახმარების მეთოდებს, აქტიურ ინვესტიციებს და ინოვაციურ საქმიანობას, საექსპორტო პროდუქციის წარმოების ზრდას, საწარმოთა მომგებიან საქმიანობას, მოსახლეობის სოციალურ დაცვას, ძალზედ მნიშვნელოვანია ქვეყნისა ეკონომიკის მდგრადი განვითარებისათვის. [7]

საგადასახადო სისტემისა და საგადასახადო პოლიტიკის სრულყოფისათვის მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია დაბეგვრის პრინციპების მკაცრად დაცვა. კერძოდ: გადასახადების გადამხდელთათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა, გადასახადების ამოღების ხარჯების შემცირება, ოპტიმალური საგადასახადო განაკვეთების დადგენა და გადასახადებით დაბეგვრის სისტემის რაციონალიზაცია. სახელმწიფომ მხარი უნდა დაუჭიროს ინვესტიციებს ახალი საექსპორტო პროდუქციის შექმნაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აქციზის გადასახადის ზრდის სოციალური და ეკონომიკური ეფექტები., 2011. <http://www.tabula.ge/ge/story/54662-aqcizis-gadasaxadis-zrdis-socialuri-da-ekonomikuri-efeqtebi>
2. არევაძე ლ. საქართველოს ექსპორტის პრობლემები და ექსპორტის წამახალისებელი პროგრამები., 2016. IDFL., <https://idfi.ge/ge/problems-of-georgia-export>
3. ლომიძე თ. აქციზის ზრდის პარალელურად თამბაქოს მოხმარება იზრდება http://resonancedaily.com/index.php?id_rub=3&id_artc=30464
4. ქვეყნის ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები, 2018-2021 წლებისათვის. საქართველოს მთავრობა. თბ., 2017.
5. ლაღანიძე გ., საექსპორტო პოტენციალი და კონკურენტული უპირატესობა., ეკონომიკა და ბიზნესი., ტომი VIII., N3 . 2015.
6. შაბურიშვილი დ., ექსპორტის სტიმულირების სტრატეგია, გამომცემლობა „ლოი“.2009. თბ.
7. **Воронин В., Швец А., Сафонов И.**, Факторы устойчивого развития экономики предприятий., журн. «Российское предпринимательство» №10. 2009. <https://creativeconomy.ru/lib/5462>
8. საქსტატი <http://www.geostat.ge>